

ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ НА НАВЧАЛЬНУ УСПІШНІСТЬ СТУДЕНТІВ

The problem of motivation of students' educational activity is considered in the work. It is argued that only if students have high and positive educational and cognitive motivation can implement a system of training future professionals. The conditions influencing the formation of positive motivation of students' educational and cognitive activity are determined.

Питання мотивації навчальної діяльності студентів залишається актуальним на всіх етапах підготовки фахівців. Зниження мотивації до навчання у студентів є серйозною проблемою сучасної вищої освіти.

Вдосконалення підготовки студентів-практичних психологів пов'язано із багатьма чинниками, серед яких, на наш погляд, найважливішим є мотивація навчальної діяльності. Тільки за наявності у студентів високої та позитивної навчально-пізнавальної мотивації можна реалізувати систему підготовки майбутніх фахівців. Саме від мотивації залежить результативність навчання кожного студента, його самореалізація, успішність вибудови індивідуальної освітньої траєкторії, здатність відповідати сучасним вимогам.

Вивченням мотивації до навчання займалася ціла низка вчених: Н. Бадмаєва, Л. Божович, Н. Бордовская, С. Важинський, А. Вербицкий, О. Галашова, Р. Гараніна, Т. Гордеева, О. Гулай, Г. Гулько, І. Зимня, О. Ільченко, В. Ключко, Т. Козловська, І. Козова, Л. Луцкова, С. Кузікова, С. Максименко, В. Моргун, М. Нікітська, Р. Пекрун, Т. Рідель, О. Тамаркіна, Н. Толстих, І. Шалімова, А. Шалімова, Т. Щербак та інші.

У наукових працях приділялась увага проблемі формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів: мотиви вступу до закладу вищої освіти аналізували С. В. Бобровицька, О. В. Гиллон, Г. А. Мухіна, А. Н. Мечніков, Ф. М. Рахматуліна та ін.; зміну пріоритетів мотивів на різних курсах досліджували С. В. Бобровицька, Н. В. Бордовська, Р.С. Вайсман, А. О. Реан, П. М. Якобсон та ін.; умови, які впливають на формування позитивної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, вивчали Н. П. Волкова, А. І. Гебос, С. С. Занюк, В. Я. Кикоть, В. Є. Михайличенко, В. В. Полянська, О. Б. Тарнопольський, В. А. Якунін та ін. У публікаціях Е. Афанасенкова, Е. Балашова, Л. Божовіч, І. Васильєва, А. Вербицького, Т. Платонова, А. Маркової, А. Орлова, І. Пасічника, М. Рогова та ін. досліджувались аспекти формування мотиваційної сфери студентів впродовж навчання в ЗВО.

Пояснення терміну «мотивація» у науковій літературі неоднозначне і це спричиняє складність вивчення цієї проблеми.

Термін «мотивація» походить від латинського слова «movere», який означає спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби (Н. Нежданова, 2015).

З точки зору Н. М. Лисовець, мотивацією є:

- сукупність мотивів або чинників;
- індивідуальна система мотивів;
- дії з активізації мотивів певної людини (Н. Лисовець, 2012).

С.О. Микитюк та С.С. Микитюк розглядають мотивацію як динамічний процес, який стимулює та підтримує на певному рівні поведінкову активність індивіда (Микитюк & Микитюк, 2021).

Бондар Л.В. і Литвинчук Н.Б. визначають мотивацію як сукупність стійких мотивів, спонукань, що визначають зміст, спрямованість і характер діяльності людини, її поведінку (Л. Бондар & Литвинчук, 2020).

Бугрименко А.Г. зазначає, що мотивація пронизує всі основні структурні утворення особистості: спрямованість, характер, емоції, здібності, діяльність, психічні процеси (А. Бугрименко, 2006).

А. В. Калініченко розглядає мотивацію як сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів; стан особи; внутрішні та зовнішні рушійні сили; процес спонукання; управлінська діяльність; сукупність мотивів тощо (А. Калініченко, 2013).

Г. В. Андреева визначає процес мотивації як спеціальні заходи, що спрямовані на потреби особистості та її внутрішні цінності (Г. Андреева, 2009).

Л. М. Балабанова пов'язує мотивацію з минулим досвідом людини, її навчанням, з соціальними, соціологічними, характерологічними та культурними факторами, а також з вибором мети, рівнем домагань, успіхом та невдачею (Л. Балабанова, 1998).

Аналіз наукової літератури з цієї проблематики приводить до висновку, що всі чинники, що впливають на розвиток мотивації навчальної діяльності, можна поділити на дві групи: об'єктивні (зовнішні) та суб'єктивні (внутрішні). Об'єктивні відображують вплив системи освіти в країні, закладу освіти, особистісних особливостей викладачів та соціально-психологічні чинники. Суб'єктивними чинниками є індивідуально-особистісні характеристики студента: життєві цінності, риси характеру, значущість навчання, усвідомлення цілей та уміння їх реалізовувати, самодисципліна (Н. Пилипенко, 2020).

Ознайомившись з науковими публікаціями щодо формування позитивної мотивації навчальної діяльності студентів, ми прийшли до висновку, що цей процес складний і реалізація його можлива тільки за наявності цілої низки умов.

Н.О. Черняк визначає умови, що впливають на формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів:

- 1) професіоналізм викладача (бажання та вміння навчити);
- 2) ставлення до студента як до компетентної особистості;
- 3) сприяння самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента;
- 4) організація навчання як процесу пізнання;
- 5) використання методів, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність;
- 6) усвідомлення найближчих та кінцевих цілей навчання;
- 7) професійна спрямованість навчальної діяльності;
- 8) доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується викладачем на занятті;
- 9) постійне створення та «підкріплення» ситуації успіху для невпевнених у своїх силах студентів.

Нам імпонує думка Н.О. Черняк, що важливу роль у формуванні позитивної мотивації відіграє співробітництво між викладачем та студентами, а також між самими студентами (Черняк, 2013).

Слід зазначити, що формування мотивації можливе тільки за умови, якщо людина пов'язує реалізацію мети з особистісними цінностями. Чим більше результат діяльності пов'язаний з особистісними цінностями, тим більше внутрішні мотиви впливають на мотивацію особистості. Саме значущість навчання для студента, високий рівень його пізнавальних потреб, спрямованість до успіху, бажання досягнути власної мети сприяє активності і зацікавленості в навчальному процесі, самореалізації та самовдосконаленню майбутнього фахівця.

Подальші дослідження варто спрямувати на вивчення рівня мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів-практичних психологів під час навчання у ЗВО, причин зниження рівня мотивації протягом навчання.